

ÖB på besök vid hemvärnets stridsskola i Vällinge flankeras här av hv-männen Robert Andersson från Arbrå och Bertil Eriksson från Lund.

*Vad är hemvärn? Vad vet ni om hemvärn?
Vi hade på känn att det kanske är lite si
och så med hemvärnskunskaperna och där-
för ägnar vi nu några sidor i Flygvapen-
nytt åt hemvärnskunskap.*

*****

Kort information om dagens hemvärn

Det svenska hemvärdet är en organisation som är tämligen unik i världen. Det är egentligen bara i Norge och Danmark som det finns liknande organisationer. På många håll finns visserligen militära bildningar som benämns hemvärn, men man måste komma ihåg att de inte går att jämföra med vårt hemvärn. De är inte lika självständiga som här hos oss. Vårt hemvärn rekryteras helt på frivillig grund, men när hemvärnsmannen en gång kontrakterats blir han krigsman med vissa klart utsagda skyldigheter.

Hemvärdet har en väl utvecklad självstyrelse och självbestämmanderätt. Genom förtroendenämnder på det lokala planet inom de ca 1.100 hemvärnsområdena kanaliseras denna uppåt genom försvarsområdesting, rikshemvärnsting och hemvärdets centrala förtroendenämnd. I dessa instanser beslutar hemvärnsmännen själva genom val och omröstningar. Dessutom finns Hemvärdets Riksförbund (HBR), som verkar för hemvärdets fromma.

Att hemvärdet består av allmänt hemvärn och driftvärn är väl de flesta på det klara med. Huvuddelen av det allmänna hemvärdet är i regel kommunvis sammanhållet i hemvärnsområden med en hemvärnsman som chef. Driftvärn finns vid vissa statliga, kommunala och enskilda verk och företag.

Dess organisation överensstämmer med det egna företagens. Den militära verksamheten leds närmast av försvarsområdesbefälhavaren och hans hemvärnsavdelning med en hemvärnsofficer som chef. Detta utesluter inte det smått paradoxala att det finns hemvärn (i form av driftvärn) vid både flygvapnet och marinen. Flygvapnets driftvärn finns t ex på flottiljerna och vid de centrala verkstäderna. Driftvärn finns vid liknande institutioner inom marinen.

Det allmänna hemvärdet verkar för det omedelbara skyddet av den egna hemorten. Driftvärdet är avsett att klara det omedelbara skyddet av statliga och kommunala myndigheter eller enskilda företags anläggningar och arbeten.

Vad är värnpliktigt hemvärn?

Begreppen är många inom hemvärdet och kan ibland verka förvillande. På många håll, t ex inom Statens Järnvägar och viktigare krigsindustrier, behöver man under krig emellertid hålla kvar värnpliktig "nyckelpersonal" för att säkerställa driften. Dessa s. k. uppskovsvärnpliktiga blir alltså krigsplacerade i sina fredssysselsättningar och hänförs organisatoriskt till hemvärdet.

Vad är extra hemvärnsmän?

Det är helt enkelt folk som fortfarande är värnpliktiga och av eget intresse vill vidmakthålla sin militära utbildning och därför efter ansökan antagits till hemvärdet. Eftersom de är krigsplacerade i andra uppgifter inom försvaret blir de extra hemvärnsmän. Denna kategori kan ur försvarsfrämjande synpunkt betraktas som mycket viktig. Genom sitt personliga intresse bidrar de verksamt till att hålla hemvärnstanken levande.

Vilka tjänstgöringsskyldigheter har hemvärnsmannen?

All anslutning till hemvärdet i fred är frivillig. Men samhället måste kunna lita på varje hemvärnsmann och därför behandlas varje ansökan av en kommunal instans som kan borga för att den sökande inte utgör ett opålitligt element utan bejaktar vår samhällsordning. Men i och med att hemvärnsmannen antas ikläda sig vissa förpliktelser. I krig är han skyldig inställa sig till den tjänstgöring vid hemvärdet som läget kräver.

Ifred måste han, beroende på tidigare genomgången militär utbildning, årligen fullgöra minst 20 timmars tjänstgöring. Han är också skyldig att väl vårda den uniforms- och vapenutrustning, som han kostnadsfritt tilldelats. För sin insats får han även ersättning; detta innebär fri inkvartering, förplägnad in natura eller kontant och i vissa fall daglön samt ersättning om han blir sjuk eller skadar sig under hemvärnstjänstgöringen.

Vad kallas hemvärnsbefäl med två stjärnor på axelklaffarna?

Nej, inte löjtnant! Hemvärdet har sina egna befälsbenämningar. Två stjärnor säger att vederbörande är hemvärnschef, hemvärnskompanichef eller befälhavare för driftvärnssektion. Tre stjärnor betyder att han är kretshemvärnschef eller driftvärnsdistriktsbefälhavare.

När och varför kom hemvärdet till?

Historia kan man naturligtvis rycka på axlarna åt. Men samtidigt kan historiska insikter skapa bättre förståelse för en företeelse. Hemvärdet är ingen pappersprodukt. Det har inte kommit till efter långvariga utredningar och avvägningar av tillgängliga resurser. Det växte oemotståndligt fram som en följd av urgammal svensk försvarsvilja under andra världskriget. Under de första efterkrigsåren blev det av naturliga skäl en avmattning, men trycket från en orolig omvärld har sedan gjort att hemvärdet åter kunnat öka sin kadrer så att styrkan i dag är lika stor som 1941.

Svensken i gemen har en stark önskan att trygga sin hemort och det är naturligt för honom att söka sig till hemvärdet, när hans tjänster av olika skäl inte längre kan tas i anspråk inom krigsmakten i övrigt. Det var finsk-ryska vinterkriget i slutet av 1939 som på flera håll i landet blev drivkraften till en spontan uppslutning i lokala försvarsbildningar.

Det tyska överfallet mot Danmark och Norge den 9 april 1940 blev startsignalen för myndigheterna. Den 15 april gav försvarsministern dåvarande översten Gustaf Petri i uppdrag att organisera ett hemvärn. Den 29 maj antog riksdagen hemvärnskungörelsen och på sommaren samma år hade hemvärdets styrka redan överskridit 75.000 man.

Per Siegbahn